

CONFERÈNCIES DE L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LA UAB

L'impacte global i local de la (re-) emergència de la Xina

Sean Golden

Sean Golden ha estat degà de la Facultat de Traducció i Interpretació de la UAB i també ha dirigit el Programa Àsia de la Fundació CIDOB de Barcelona. Forma part de diverses entitats com ara Casa Àsia i la Venice International University i és doctor en Teoria de la Literatura per la Universitat de Connecticut, als Estats Units. Ha escrit nombrosos llibres i estudis relacionats amb el continent asiàtic, sobretot en relació amb la interculturalitat i la lingüística. Els cursos i seminaris que ha dirigit també han orbitat al voltant d'aquestes àrees temàtiques i del continent asiàtic, sobre el qual Sean Golden s'ha convertit en tot un referent a nivell acadèmic.

L'impacte global i local de la (re-) emergència de la Xina

Sean Golden

Vaig arribar a la Xina l'any 80 i em vaig incorporar en un programa per reclutar catedràtics estrangers que formava part del procés de reforma, d'obertura, que es va gestar aquella època per reforçar les plantilles de les universitats, que havien quedat tancades durant deu anys per la repressió cultural. Quan hi vaig anar no era expert en matèria xinesa, però la meva experiència de viure allà durant l'etapa post-maoista em va convèncer que em volia dedicar a l'estudi de la Xina. Vaig viure, doncs, els primers anys de reforma i d'obertura que han portat a la Xina, avui en dia, i segons les notícies d'ahir, a ser la segona economia del món.

L'endemà d'arribar a Beijing vaig veure una imatge que em va marcar molt. Anava de l'habitació de l'hotel al menjador per esmorzar i vaig veure aquesta imatge penjada a la paret:

Aquest és el mapamundi xinès. La meva primera reacció instantània va ser pensar: “això no és correcte”. Nosaltres estem acostumats a veure l’oceà Atlàntic al mig. La segona reacció era pensar: “clar, depèn”. Depèn d’on ens trobem. En el nostre mapa del món, la Xina està perduda en un extrem. **En la visió xinesa del món, som nosaltres els petits. I aquesta és la realitat del segle XXI. Des de fa bastant temps, la major part del comerç mundial es fa a la**

conca del Pacífic i no pas a la conca de l'Atlàntic. La Unió Europea, en el seu conjunt, és el primer soci comercial de la Xina per davant dels Estats Units, però tot i així la Unió Europea té bastant poc a veure amb el desenvolupament del G-2, que està format pels Estats Units i Xina. Fa un parell de mesos, el president Zapatero va rebre dues trucades de dos presidents: Obama i Hu Jintao i l'endemà va canviar tota la política econòmica del país, un indicatiu que ens indica on estem situats.

Una altra imatge que voldria utilitzar per començar és aquesta – els palets – que s'utilitzen no només a la Xina sinó a gran part de l'Àsia oriental i al sud-est asiàtic.

L'explicació de perquè es menja amb els palets és un bon indicatiu per conèixer la profunditat de la cultura xinesa, que influeix una zona molt àmplia (Corea, Vietnam, etc.). Per conèixer l'origen del seu ús cal anar molt enrere en la història. A les taules xineses s'hi col·loquen els bols d'arròs i les culleres de ceràmica per menjar la sopa. Es posen els palets i, enmig de la taula, diversos plats. Cada comensal va agafant el menjar d'aquests plats. Ara els pregunto: quan nosaltres parem la taula què hi posem? Plats, coberts... ganivets. Nosaltres portem armes a casa. Mai no es trobarà un ganivet a la zona de la cultura xinesa perquè fa tres mil·lennis o més els mandarins havien creat una cultura culinària a través de la qual es preparava i tallava tot a la cuina de manera que a la taula no calia tallar res. I d'aquesta manera els guerrers deixaven fora dels menjadors les seves armes, essent una estratègia en banquets diplomàtics per evitar que en l'escalfor de les discussions la gent agafés les armes i es matés. Els palets, per ells mateixos, són tan sols la punta de l'iceberg, ja que s'havia de preparar tota una cultura protocolària. Tot plegat és molt metafòric, perquè també es pot matar amb els palets o amb les mans, però és indicatiu del que ha estat sempre la cultura xinesa, a cavall entre els guerrers – la força militar - i els tecnòcrates, la gent del coneixement.

En Mao Zedong ho va resumir el segle passat dient: “el poder polític neix d’un fusell”. L’important és que sigui el partit el que apunti el fusell, no el fusell que apunta cap el partit.

Vull mirar una sèrie d’imatges amb vosaltres (veure gràfic). Aquí tenim un gràfic amb un eix que pot ser qualsevol variable i una altra que és el temps, el temps de qualsevol variable. I aquí tenim una corba. Aquesta corba és la Xina, la Xina actual. Aquesta línia de creixement simbolitza el creixement econòmic, i també pel creixement demogràfic i de la població i la degradació ambiental. Qualsevol variable, per bé o per mal, segueix una línia ascendent a la Xina, constant i cap amunt, sense interrupcions. La contrària és aquesta línia, que correspon a l’antiga URSS. Les sobreposo per mostrar una cosa molt important: que la cultura xinesa prefereix estabilitat i continuïtat que no pas el desordre i el desequilibri. I ha tingut, com a país antigament soviètic, la possibilitat de veure què va passar a l’URSS quan es va aplicar la teràpia de xoc del neoliberalisme que va provocar una situació desastrosa en la població russa i que té conseqüències geopolítiques encara molt importants. **A la Xina, des de l’any 1978 fins ara, amb una interrupció molt important la primavera de l’any 1989, quan hi va haver una massacre de ciutadans a Beijing, hi ha hagut un creixement sostingut i continu de l’economia xinesa i la modernització de la societat que ha servit per treure de la misèria – viure amb menys d’un dòlar al dia - a 500 milions de persones d’una població de més de 1.300 milions d’habitants. Cap sistema econòmic o cap govern en tota la història de la humanitat mai no ha tret tanta gent de la misèria en tant poc temps.** Encara queden, però, 270 milions. D’altra banda, hi ha un 10% de rics a la Xina, és a dir, 130 milions de persones tant o més rics que nosaltres.

Per què dic la *re-emergència* de la Xina? Aquesta és una projecció (veure gràfic) del percentatge del PIB mundial de l’any 1 al 1700. El que veiem aquí és que la Xina i l’Índia, de manera conjunta, tenen més del 50% del PIB mundial de manera contínua al llarg de 1700 anys. Podríem dir que la *long durée* de la història del món és que l’Índia i la Xina dominaven l’economia mundial. A l’any 1820, l’Índia i la Xina cauen en picat i Europa i Amèrica pugen. Són dues corbes perfectament inverses. El traspàs de la riquesa es fa en detriment de la riquesa de les altres dues potències. Del 1820 fins el 1950 es desenvolupa l’època més dura del colonialisme. I entre els anys 1950 i 1960 es gesten els processos de descolonització. L’Índia i la Xina comencen a remuntar a finals dels anys 1970, que es quan es comencen a desenvolupar les reformes a la Xina, iniciant-se, d’aquesta manera, un creixement espectacular. I l’Índia, de manera més lenta, també ho està fent. A cost de l’Europa occidental i Amèrica del Nord. **Tot suposant que no hi hagi cap Guerra Mundial fins l’any 2030, que el creixement econòmic es**

mantingui més o menys horitzontal, així com les taxes de natalitat, la meitat de la població mundial viurà a la Xina o a l'Índia (any 2050). S'espera que la meitat del PIB també correspongui a aquests dos països. En aquests moments, més de la meitat del PIB mundial es troba a la Unió Europea, els Estats Units i al Japó que, sumats no s'acosten ni a la població de l'Índia ni a la població de la Xina.

Aquests són gràfics (veure gràfic) de *Le Figaro* adaptats per Xavier Batalla de *La Vanguardia* per comparar diverses magnituds. A nivell de superfície, els Estats Units i la Xina són gairebé iguals. La Xina, de fet, és el tercer país més gran del món després de Canadà i Rússia. A la Xina, tres quartes parts del territori són inhabitables. Una població de 1.300 milions d'habitants està concentrada al 25% del seu territori. Tot i tenir una extensió territorial molt semblant, els Estats Units tenen una població molt menor a la Xina.

En relació amb el repartiment de la riquesa a la primera potència mundial, els Estats Units, i a la segona potència mundial, la Xina, el PIB per càpita dels Estats Units és 10 vegades major que el de la Xina. El que molesta als nord-americans és que la Xina exporta molt més als Estats Units que els EUA a la Xina i els mitjans de comunicació, en termes de crítica, no ens expliquen que la major part de l'exportació a la Xina ha tingut prèviament una importació de components per fabricar els productes que després exportaran i ho fan en nom d'empreses multinacionals amb seu social a Wall Street i els dividends es queden a Wall Street. El valor afegit de l'exportació xinesa és molt petit però està multiplicat per una població molt gran. Un exemple que se cita és el següent: el 80% dels encenedors del món provenen de dos pobles al sud de Shangai, on hi ha més de 1.600 tallers familiars que els fabriquen. Quant costa un encenedor? El marge de benefici de l'encenedor és minúscul però 1.600 famílies han acaparat el monopoli mundial d'encenedors. Això, multiplicat per moltes més iniciatives a petita escala pot explicar perquè la Xina pot exportar. És un procés inimaginable tenint en compte les proporcions que tenim aquí: set milions de catalans, 40 milions d'espanyols, 500 milions d'europaus... això no és res en comparació amb les proporcions de la Xina.

Es parla molt també de l'amenaça xinesa a nivell militar i aquí tenim la realitat (veure gràfic). El pes militar més gran del món correspon als Estats Units. La Xina té dos o tres milions de soldats. Això està molt bé si volen envair Mongòlia, però no serveix gaire per arribar a Europa o Amèrica del Nord. Els xinesos volen reduir a la meitat el nombre de soldats que tenen. Amb el que inverteixen els xinesos en pressupost militar estan molt lluny dels Estats Units, i si ho analitzem per càpita, que és molt important per entendre la força militar d'una economia, la despesa per càpita nord-americana està al voltant de 2.500 dòlars per persona i

la despesa xinesa està al voltant dels 2 dòlars per persona, i no és suficient per mantenir el tipus de poder bèl·lic dels Estats Units.

El pes econòmic xinès ha crescut molt, però l'Àfrica i l'Amèrica Llatina són encara economies molt poc competitives. La despesa militar del Japó, que per constitució és un país pacífic i no pot anar a la guerra, és igual a la despesa militar de la Xina, ambdós molt per sota dels Estats Units.

Voldria parlar també sobre temes culturals. Aquest és un projecte multinacional creat per sociòlegs que, mitjançant enquestes, intenten establir una sèrie de valors en dos eixos de supervivència i autorealització. Això significa que quan un país és pobre, la preocupació principal dels seus habitants és com arribar a final de mes, el menjar. Com més ric sigui un país, més possibilitats tindrà de dedicar-se a la seva autorealització. L'altre eix centra l'atenció en els valors tradicionals i la religió i els valors seculars. Quan van fer una mena de càlcul a través d'aquests valors, van descobrir que hi ha blocs molt coherents de valors: l'Europa protestant (països del nord d'Europa), el món anglosaxó, l'Europa catòlica, l'Amèrica Llatina, l'Àfrica, Àsia del Sud, l'antic món soviètic i el món confucià, és a dir, el Japó, la Xina, Corea del Sud i Taiwan. Els països més rics i autorealitzats i seculars són els escandinaus, com ara Suècia. El bloc confucià és més aviat secular i tirant cap a ric. El Japó ho és clarament, i la Xina s'hi està acostant.

Un altre estudi referent a la dimensió cultural mesura la distància del poder, és a dir, si la gent se sent molt propera al poder o, d'altra banda, se'n sent molt distant. A Tunísia o Egipte, per exemple, la ciutadania se sentia, fins ara, molt allunyada del nucli de poder. Altres valors són l'individualisme, la masculinitat i/o sexisme o si la gent planifica a llarg termini o a curt termini. Els resultats d'aquest estudi, aplicats a la Xina, aquí i als Estats Units mostren diferències culturals molt importants. Per exemple, en matèria de distància del poder, a la Xina la gent se'n sent molt distanciada. A Amèrica, la ciutadania se sent molt més a prop del poder. En quant a l'individualisme, els Estats Units ostenten l'índex major del món, però a la Xina se li dóna molt poca importància. El sexisme xinès és una mica menor al sexisme nord-americà. Però el més important a tenir en compte és que l'orientació a llarg termini de la Xina és gran. Estats Units és una cultura que vol resultats immediats. La Xina és una cultura que projecta molt cap al futur. Des de molt joves, els xinesos són capaços d'esperar molt de temps per ocupar-se de les empreses familiars sabent que en algun moment podran independitzar-se o ser autònoms.

Aquests valors culturals són importants si volem entendre perquè la Xina està emergint una altra vegada. Per què les comunitats xineses ja afincades aquí desenvolupen empreses ràpidament i ocupen barris? Posats a comparar, mirem les relacions amb Europa i Espanya. Els espanyols se senten una mica més distanciat del poder que els europeus. Els espanyols són una mica menys individualistes i menys sexistes, tot i que em costa creure-ho. I tenen una projecció al futur menor que la dels xinesos.

Què representa per al futur la re-emergència de la Xina? En el futur, la Xina serà el *hardware* del món, el centre industrial. De fet, ja ho és. La Xina és el taller del món. El cost de la mà d'obra barata ha atret la indústria del món. O dit d'una altra manera. Nosaltres hem exportat la contaminació industrial al Tercer Món. Nosaltres vivim en una societat post-industrial. La indústria, aquí, és una part menor de l'economia. Hem exportat tota la brutícia i la contaminació de la nostra producció industrial perquè comprem els productes que es produeixen allà a un preu més barat que aquí això ens convé. D'altra banda, nosaltres importem l'atur del tercer món. Les persones que no troben feina als seus països les importem aquí, i aquest fenomen s'anomena immigració. L'Índia serà el *software* del món, que està aconseguint la indústria de la tecnologia i de la informàtica.

La gran pregunta per nosaltres és què passarà amb Europa. I la resposta xinesa és que no en hem de preocupar en absolut: Europa serà el balneari del turisme asiàtic. Tenim cultura, tenim monuments i tenim museus. A la Xina no hi ha monuments molt antics. Fa poc vaig anar amb un poeta xinès a Sant Pere de Rodes i estava meravellat trobant-se davant d'un edifici de diversos segles. L'Organisme Mundial del Turisme ha projectat per a l'any 2020 la Xina importarà 100 milions de turistes per any i n'exportarà, també, 100 milions. Aquests turistes xinesos ja estan a Europa, per França, Alemanya, Holanda i Itàlia, encara no a Espanya, i gasten una fortuna. **El 10% de la Xina, que són rics, volen comprar marques i disseny, volen passar-ho bé i no tenen el més mínim interès en sol i platja, ni flamenc ni toros. Volen qualitat i cultura.** I si nosaltres no volem comprar els productes xinesos, l'única forma de recuperar divisa és per inversió xinesa o turisme xinès. La inversió xinesa ja hi és. El Port de Barcelona pertany a una empresa xinesa que també posseeix el port de Rotterdam. El mes passat, el Banc Industrial de la Xina va obrir una sucursal a Madrid per gestionar les inversions que es faran a Espanya i es va anunciar des del govern central a principis del mes passat que es compraria deute sobirà espanyol i portuguès, i també d'altres.

TORN DE PREGUNTES

Pot ser preocupant la diferència social entre rics i pobresa a la Xina? I a nivell lingüístic, com s'entenen 1.300 milions de persones?

Contesto la pregunta revés. Tres quartes parts de la població xinesa parlen l'idioma que nosaltres coneixem com a mandarí, que és un dialecte del nord de la Xina. Hi ha vuit llengües xineses que els lingüistes xinesos consideren com a dialectes del mandarí. Són diferents perquè no són comprensibles entre ells, com ara el cantonès, que té gairebé 70 milions de parlants, o el taiwanès, entre d'altres. Després hi ha 55 minories ètniques, tot i que la població xinesa és del 90%. **Estudiar el dialecte estàndard, el mandarí, és obligatori a tot el país i és la llengua franca. Però el que diferencia la llengua xinesa de la nostra és que l'escriptura és idèntica per a totes les llengües xineses. Un text escrit en xinès és llegit de manera diferent per un pequinès o un cantonès. Un japonès també pot llegir aquest text i comprendre'l i no sona igual, i un coreà també. L'escriptura va ser divorciada de la parla fa molt temps i aquesta escriptura és única.** Probablement, el que ha evitat que la Xina, que és un territori de grans dimensions, es dividís en una cinquantena de països diferents és que, des de fa més de 2000 anys, és el fet de tenir un únic sistema d'escriptura que servia per a totes les parles.

Sobre la discrepància entre els ingressos, cal dir que és un dels problemes principals que té la Xina. Fa trenta anys, quan hi vaig anar, ningú era ric, menys els membres del partit, que tenien una vida més fàcil, però no eren rics. Vaig viatjar per tot el país amb independència i vaig estar a llocs on els estrangers no havien estat mai i vaig comprovar que, fos on fos, hi havia habitatge i roba, sanitat, escolarització i feina. Era tot molt pobre. La roba, per exemple, era de color blau, verd o gris – els membres del partit portaven el gris –; tot era molt senzill, però tot era garantit.

Avui en dia, 30 anys més tard, ja no és així. Hi ha desnivells molt grans entre els ingressos. Veig pobresa que mai no havia vist, i el mateix em passa amb la riquesa. Allà tenen hotels de set estrelles. El luxe ja ens sobrepassa. I el centre de Shangai és més modern que el centre de Barcelona. Els contrastos són molt més clars. Ara bé, fins ara el creixement econòmic de la Xina s'ha basat en inversió estrangera directa, en les aportacions dels xinesos d'ultramar (2 tercers parts) i en l'exportació. L'exportació, com a sector de l'economia està baixant ràpidament (menys del 30% actualment). El futur de la Xina es basa en consolidar un mercat domèstic de consum, tal com la Xina era abans del 1820. Fins aquesta data, la Xina era una autarquia, autosuficient en tot.

Per poder tenir un mercat domèstic de consum suficient per absorbir tota la seva producció han de portar poder adquisitiu al camp, que és on viu la major part de la població quan no té poder adquisitiu. Per raons òbvies, per garantir el seu propi creixement econòmic, que és el que manté el partit en el poder, han de millorar la distribució de la riquesa. És un problema de proporcions molt difícil de resoldre. Fa uns anys, seguint els consells dels liberals i neoliberals, els xinesos van decidir que calia urbanitzar la població.

El 1980, el 20% de la població vivia en ciutats i el 80% al camp i volien invertir aquesta població. Però a principis d'aquest segle uns economistes xinesos que es dedicaven a estudiar l'Amèrica Llatina va advertir al govern xinès del perill de la llatinoamericanització de la Xina, resultat d'una organització urbana massa ràpida. Moure la població rural en molt poc temps a les ciutats sense tenir-les preparades per absorbir-la crea tot tipus de problemes, a part de la pobresa, com ara la mà d'obra barata, que ha anat molt bé a la Xina però que no constitueix valor afegit. Desconnectar les persones, la població flotant, de les seves costums, famílies i tradicions en suburbis i no integrats crea una població molt desestructurada i molt problemàtica. Preveien que al camp hi havia 800 milions de persones. I, com a mà d'obra, en sobraven 400 milions. La solució era senzilla: moure 400 milions de persones a la ciutat. Amb el temps van veure que la solució no era organitzar la població, sinó portar la vida moderna al camp. Que les persones poguessin viure bé sense marxar del camp, que és el gran repte de la Xina, perquè si la gent no pot viure bé no pot comprar, no pot consumir, i si no consumeix la Xina no pot tenir el seu mercat autosuficient.

El consum pujarà a la Xina?

El consum xinès puja però està mal distribuït. Són els nous rics els que consumeixen. Una economia que depèn de l'exportació ha de competir amb altres economies emergents que també depenen de l'exportació. El que beneficia a una economia emergent és la mà d'obra barata, que a la Xina ja no ho és tant. És més barata la mà d'obra barata al Vietnam o a d'altres països emergents. Hem vist com l'últim any hi ha hagut vagues de treballadors de la indústria automobilística per obligar a les empreses estrangeres pagar més als seus treballadors xinesos. I hi ha vagues xineses, que no surten a les notícies d'aquí perquè no afecten a les empreses d'aquí. Però ja no poden viure de la mà d'obra barata i tampoc poden viure de l'exportació. I els canvis en els fluxos de vendes i de capital de l'economia globalitzada són una turbulència que podria interferir el creixement econòmic xinès sostingut que dóna legitimitat al sistema, a l'Estat partit.

Si per alguna raó es produís una recessió a la Xina els problemes podrien ser molt greus. Però el mateix partit s'ha adonat que l'economia no pot tenir un creixement sostingut, sinó que aquest ha de ser sostenible. **I s'han de fer dues coses en aquest sentit: consolidar el poder adquisitiu de la població del camp, que és la majoria, i d'altra banda reorientar l'economia cap a la sostenibilitat. No poden seguir amb la regulació del medi ambient que tenen. A diferència dels nostres economistes, ells calculen el cost de la degradació del medi ambient.** Com es fa això en un país de 1.300 milions d'habitants que està en vies de creixement i desenvolupament i que ara és la segona economia del món? Per càpita tenen el mateix nivell de vida que el Congo i Angola. **Però què és? Un país ric o un país pobre? No hi ha cap precedent així en la història humana d'un país que alhora és la segona economia del món essent un país en vies de desenvolupament.** No tenim models per a analitzar aquesta situació. Ells són molt més conscients de les seves dificultats que nosaltres. He contrastat els informes dels *think tanks* nord-americans amb els dels *think tanks* xinesos i els nord-americans queden molt curts en les previsions del que podria anar malament a la Xina.

Quines han estat les conseqüències de la política de naixement?

La política de naixement xinesa ha fracassat. Tenim una idea de que el sistema xinès és un poder monolític, totalitari i autocràtic i que ho pot controlar tot, però és un error. El partit podia controlar bastant bé la població global perquè hi havia comitès de barri. La política de tenir un fill per família era absolutament necessària per la supervivència del país. La població xinesa l'any 1950, entre 400 i 600 milions de persones, és difícil de saber exactament, havia augmentat l'any 1960 fins als 800 milions d'habitants. L'any 1980 la població era de 1.000 milions i ara està a 1.300 milions. Un país en vies de desenvolupament té una economia basada en l'agricultura. No té indústries, no té serveis. Si calculem la producció agrícola i el creixement demogràfic la diferència resultant és el superàvit agrícola que es pot vendre. Si el creixement de la població és superior cal importar i es produeix un desastre. Els tecnòcrates advertien a Mao Zedong que si no es feia alguna cosa per controlar la natalitat, els xinesos es menjarien fins a l'extinció. L'agricultura seria només per intentar alimentar la població i fracassarien. Però Mao Zedong estava convençut que la sobrepoblació era una defensa contra un atac nuclear.

L'amenaça nuclear russa i nord-americana era una realitat a finals dels anys 50. Deia que potser moririen 400 milions de persones però encara quedarien 200 milions de persones per enganyar l'enemic i contenir-lo. I va dir que "cada boca té dues mans". Era molt naïf.

La necessitat de controlar el creixement de la població va funcionar més o menys bé a les ciutats, on es podien controlar millor les famílies, però no va funcionar al camp. La població ha crescut molt més, però ara no hi ha necessitat de controlar-la. Què va passar a Espanya a partir dels anys 80? Espanya té la taxa de natalitat més baixa del món i ningú ha obligat els espanyols a no tenir fills. La manera més eficaç de limitar la taxa de naixement és la prosperitat, ja que la gent vol estalviar el seus diners per consumir. Ara les dones estan entre 1'8 i 2'2 fills. Dos nens per dona implica conservar l'*statu quo*. Més de dos és rebaixar-lo. Es calcula que la població s'estabilitzarà a meitat de segle amb 1.600 milions de persones. En aquell moment l'Índia ja tindrà més persones perquè creix amb més rapidesa que la Xina. A més, havien previst que passada una caldria invertir la política. És a dir, cada parella havia de tenir més d'un fill o filla. Aquests fills o filles únics ara haurien de tenir més fills. **És una qüestió complexa, però en termes generals no va funcionar de manera eficaç i ara el que controla la natalitat és l'economia i no pas el govern.**

Com està afectant a la permeabilitat de la cultura xinesa l'increment econòmic i l'intercanvi amb Occident?

Bàsicament, la clau és la prosperitat. Com més pobre és un país, més tradicional i religiós serà. Com més ric, serà menys religiós i més individualista. Aquest és el factor. Les societats que es trobaven al quadrant dret de dalt del gràfic (any 2003) (veure gràfic) eren totes les societats postindustrials. Curiosament, els Estats Units es troben just al mig. Els Estats Units tenen un fonamentalisme cristià molt fort i tenen una sèrie de valors que no correspondrien a la seva economia en comparació, per exemple, amb els països escandinaus. Ara bé, jutjar els canvis d'una cultura per exposició a d'altres cultures i a una economia global requereix molt temps. Els xinesos projecten molt cap al futur.

Podríem mirar, per exemple, el cas nipó. L'any 1945, Japó i Corea i Taiwan a partir del 1949 van ser ocupats militarment pels Estats Units, que van imposar una Constitució. En aquests països, encara hi ha bases militars dels Estats Units. El Japó ja estat exposat a la cultura nord-americana des de fa 65 anys. I és democràtic el govern japonès? Han celebrat eleccions i durant 40 anys ha guanyat sempre el mateix partit. És un mercat lliure el japó? Tots els ministeris estan involucrats amb totes les grans empreses. Convé a l'OTAN dir que el Japó és un país democràtic però si analitzem el cas japonès pel que nosaltres entenem per mercat lliure i un govern amb alternança amb el poder fins ara comprovarem que no hi ha hagut un partit nou al govern. Però fins ara succeïa com el PRI, a Mèxic, un altre país democràtic que durant 63 anys va tenir el mateix partit al poder.

I si escoltem els nostres polítics d'aquí, veurem que no hi ha cap partit que vulgui perdre una elecció. La idea que el poder s'ha d'alternar està sota setge de la partitocràcia. Si analitzem quins valors ha absorbit el Japó comprovarem que hi ha crisis sociològiques, hi ha nens que no volen sortir de les seves habitacions i hi ha una crisi perquè durant mig segle el govern, a través dels ministeris, els bancs i les empreses vetllava perquè tothom tingués una vida segura, una feina vitalícia i una lleialtat al seu cap gairebé feudal. Ara això ja no ho pot garantir. Hi ha una generació de japonesos que no tenen garantida la seva fortuna. Tot i així, està occidentalitzada la cultura japonesa? Jo diria que està succeint el contrari. Som nosaltres els que consumim Bola de Drac, Manga, Anime, etc. Als nens els fascina mirar Bola de Drac perquè surt un personatge que es diu Totpoderós i no ho és, surt un altre que es diu Satanàs i és un bon home, tota una sèrie de valors occidentals passats pel filtre japonès que tornen aquí i no hi tenen res a veure.

A finals del segle XIX el Japó va importar massivament terminologia occidental i calia traduir ràpidament al japonès, de diverses maneres, les paraules que es van importar, com ara feminista. En japonès és *femenusta*. El que representa en japonès és un home que és molt cortès amb les dones, que les deixa passar davant seu, i això no correspon al significat del nostre terme *feminista*. Ara bé, si pensem que tradicionalment la dona havia de caminar tres passos darrere del seu marit, un home que la deixava passar per davant era molt progressista. Aquest filtre afecta les coses de manera molt subtil.

Una de les antigues costums xineses que desperta molta curiositat, i fins i tot fàstic, són els peus embenats. Però us asseguro que tots coneixeu un relat occidental que s'hi inspira. Una narració basada en els peus petits: la *Ventafocs*. Una narració en què la clau és saber quina és la noia amb el peu més petit. Què ha passat? La idea que és atractiu que una dona tingui els peus petits ha traspasat el filtre. Però la manera de fer-ho no. Hi ha un altre relat molt conegut, *La Bella i la Bèstia*, que també té els seus orígens en una narració xinesa però no en som conscients. Que es puguin detectar importants canvis culturals en tan poc temps és molt difícil s'hauria d'analitzar després de 200 o 300 anys. Potser nosaltres ja serem xinesos llavors. Hauríem de pensar d'una altra manera, i ser conscients que estem en l'era post-occidental. Fins a quin punt no serem nosaltres els que canviarem?

Quin paper juga l'educació i la universitat en el sistema xinès?

Quan vaig arribar a la Xina em van demanar que fes, a un grup selecte de doctorands, un seminari sobre la civilització occidental. Inclús a l'època més reclosa, hi havia estudiosos que es dedicaven a estudiar l'exterior.

Aquest seminari va durar 18 mesos i jo havia d'examinar tota la meua pròpia cultura i pensar què calia ensenyar i com. Al llarg de tot el període vaig tenir reaccions molt sorprenents per a mi perquè els xinesos qüestionaven una sèrie de valors que formen part de la nostra cultura. Cal començar tenint en compte la idea que la societat xinesa confuciana a tota la zona dóna un altíssim valor a l'educació, cosa que no podem dir de la nostra societat. **A la nostra societat no li interessa què succeeix a les universitats i, en general, a l'esfera educativa. No pot ser que hàgim tingut tres reformes d'EGB i tres reformes universitàries en menys d'una generació. No pot ser que els partits polítics que entren al govern treguin tot allò que han fet els anteriors.**

Confuci va insistir que si un alumne volia estudiar, se havia de mostrar una punta del mocador i si no era capaç de buscar la resta per si mateix no servia de res, l'educació no servia de res. **La formació confuciana es basa en l'orientació i l'autoformació continuada al llarg de tota la vida.** I què se'n deriva d'aquesta convicció? Les famílies xineses volen que els seus fills rebin educació i, juntament amb la societat, inverteixen diners per a aquesta fita. **La suma dels diners privats i públics que inverteix Corea del Sud correspon a més del 6% del PIB. I Corea del Sud és un dels països més competitius del món. I abans era el segon país més pobre del món. Aquí hi destinem l'1'1% del PIB.** I què podem esperar treure amb aquesta inversió?

La Xina, en aquests moments, està formant nou milions d'enginyers. I aquest fet té implicacions tremendes. De moment, no podem competir amb la Xina en indústria però sí en disseny. Tenim uns cinc o deu anys d'avantatge com a màxim, perquè de 9 milions d'enginyers n'han de sortir un quants molt bons. Els japonesos van deslocalitzar la seva indústria de *software* a la Xina perquè s'havia descobert que el caràcter japonès era molt bo per la tecnologia però faltava creativitat i imaginació per al *software*, que és quelcom que abunda als Estats Units, on es pot inventar qualsevol cosa. Els japonesos van creure que els xinesos eren com els nord-americans, amb una capacitat creativa major que la seva. Què podem aprendre d'ells? Primer de tot, apreciar l'educació, que és un conjunt de valors familiars i de valors socials. Invertir molts diners als instituts i a les universitats i després tenir de rerefons una societat que no atorga importància al fet d'estudiar i a la cultura de l'esforç no pot funcionar.

Són els mateixos xinesos els que pensen que han de fer l'esforç d'estudiar, des de joves i amb el suport de la família. Però això és quelcom molt cultural. **L'educació i l'autoformació continuada són elements fonamentals de la visió confuciana del món, tot plegat combinat amb la idea que l'individu no té cap rellevància fora d'un conjunt social, de la seva família, per exemple. Allà no es parla d'individu sinó de papers.**

Una persona pot ser, a la vegada, fill o filla, pare o mare, avi o àvia, germà o germana, marit o muller, i tots aquests papers impliquen obligacions i responsabilitats envers els altres, que tenen més prioritat que l'interès propi. **La paraula xinesa per dir una persona representa una persona i la xifra 2. I vol dir que no existeix cap societat unipersonal. És impossible.** L'individu és part d'una sèrie de xarxes i de responsabilitats, i en el cas de les famílies els fills tenen relacions envers els seus pares i viceversa. Els pares tenen l'obligació de criar els seus fills i aquests de cuidar els seus pares. Com que el govern no destina una pensió pels jubilats els fills han de pagar una pensió als seus pares. No sé què succeeix quan les persones no tenen fills, però aquest concepte de relació mútua beneficiari-benefactor que després es reverteix és constant i dinàmica.

I què succeeix amb el Partit Comunista xinès en aquesta època de canvis?

Cal matisar, primer de tot, què significa la paraula partit. El Partit Comunista Xinès no és un partit polític. El secretari general és diu Hu Jintao. El president del govern xinès es diu Hu Jintao. El president de la comissió militar es diu Hu Jintao. Hi ha un partit, un aparell d'Estat, un aparell militar i són parcel·les perfectament diferenciades en la Constitució. Com digué Eugeni Bregolat (nou ambaixador d'Espanya a la Xina des del mes de febrer de 2011, sent-ho ja anteriorment en dues ocasions), "si de la nit al dia fos possible treure el Partit Comunista del govern el col·lapse seria total". Perquè ningú sabia fer res.

El sistema polític xinès no és gaire diferent del sistema polític dels últims 3.000 anys. Una burocràcia en què els treballadors hi entren passant un procés de selecció basat en la meritocràcia la van inventar els xinesos un mil·lenni abans de Crist. **Qualsevol persona que ocupa un càrrec a la Xina ha passat per tota mena de proves i ha ocupat càrrecs menors al llarg de la vida en els quals ha demostrat la seva vàlua i la seva capacitat abans d'arribar al comitè central o a la comissió executiva del Partit. No és un sistema gens democràtic, però és meritocràtic. I ha servit els últims 30 anys per guiar una transició econòmica i social que no s'ha vist mai abans a la història humana. És un sistema totalitari, autoritari, repressiu.** Voldrien un canvi radical a la Xina?

Un govern democràtic en què els partits estan en constant competència tindria llibertat per introduir reformes en matèria de medi ambient, per exemple? El nostre sistema actual és una garantia? Com diu Bregolat, "la Xina inventarà un sistema democràtic perquè el necessita". El mateix partit sap que el necessita.

Fa dos anys, l'Escola del Partit, que és el *think tank* més important, va publicar un llibre blanc sobre la necessitat de la democratització mentre els mitjans occidentals centraven l'atenció en el Premi Nobel de la Pau per a Liu Xiaobo, el primer ministre xinès va pronunciar una sèrie de discursos reclamant democratització, flexibilització, reforma política i el mateix partit va censurar el seu propi primer ministre. I qui té més capacitat per guiar la política del partit és ell, el primer ministre, no Hu Jintao. No és un sistema tan monolític que té tan control com pensem. Dins del partit mateix, hi ha una sèrie de corrents i tendències que estan confrontades. Hi ha un grup de neoliberals que són membres del partit i pensen que s'ha d'accelerar la liberalització de l'economia perquè això influirà a reduir el pes del govern, com succeeix en el model liberal occidental. Hi ha un altre grup que els crítics anomenen *la nova esquerra*, que afirmen que el que ha de fer el partit és garantir una bona distribució de la riquesa.

Però Deng Xiaoping va assegurar a finals dels anys 80 que no es pot distribuir una riquesa que no existeix. El primer pas és, doncs, generar riquesa, que sempre és desigual. I el segon pas és redistribuir-la. Els governadors de l'interior no beneficien tant el creixement econòmic com els governadors de la costa, i estan confrontats. Els nous empresaris, els empresaris rojos, els periodistes, els *principitos* (fills de veterans de la revolució) que han tingut avantatges en la privatització de l'economia.

Hi ha lluites dins del partit que serien semblants a les lluites entre partits. Aquí, per exemple, vam viure la verticalitat del feixisme durant 40 anys, i a la Falange hi havia diverses corrents, com succeïa al PRI mexicà, tot i que hi ha gent que assegura que no es pot parlar de les faccions d'un partit com si fossin partits polítics independents. Les faccions del Partit Comunista influeixen en les decisions d'una manera bastant important.

És possible que es un procés d'inflació freni el creixement econòmic xinès?

La inflació seria el resultat de frenar el creixement econòmic. Es parla d'un pacte social implícit. Mentre el sistema polític mantingui el creixement sostingut i mentre la població pot veure que està arribant la prosperitat, hi ha una confiança en la capacitat de gestió del govern. Qualsevol esdeveniment o combinació d'esdeveniments que posi fre a aquesta capacitat de gestió dispararia totes les contradiccions internes. El govern havia calculat que si el creixement del PIB cau per sota del 6% generaria atur i això provocaria disturbis socials. L'any passat, en algun moment, el creixement del PIB havia baixat a menys de 6%, però van acabar l'any superant el 10%. Aquesta estructura és molt fràgil. **Què podria frenar el creixement?**

Una guerra. Una guerra comercial, una pandèmia, un desastre natural, manca de recursos naturals, etc. La inflació seria una a reacció a la desocupació.

Tenim molt poca memòria en comparació amb els xinesos. L'any 1997, no fa gaire, George Soros va provar una crisi de tota Àsia de divises especulant, primer, amb la de Tailàndia. Després van caure Malàisia, Indonèsia... Se'n va contaminar tot el sud-est asiàtic i tota la part oriental d'Àsia. I la reacció de tots aquests països va ser devaluar aquestes divises. La Xina, en aquell moment, estava competint com a país exportador com la resta d'aquests països.

L'ortodòxia econòmica diria que la Xina havia de devaluar la seva divisa per competir en preus amb els seus competidors, però no ho va fer. Va prendre una decisió irracional des de la perspectiva liberal econòmica per a mantenir l'estabilitat de l'economia global, va sacrificar la seva competitivitat restringint el contagi a l'Àsia, salvant també els Estats Units i la Unió Europea. Ho recordem? No. Ara diem que la Xina hauria de revaluar la seva divisa per respondre el nostre interès. I mentre diem això, els Estats Units devaluen el dòlar. I quin és l'objecte de devaluació del dòlar? L'euro. La interdependència econòmica és molt complexa. Demanar que la Xina revalui la seva divisa és respondre a interessos nord-americans. Al mateix temps, els nord-americans estan fent tot el possible per desestabilitzar l'euro. Els europeus volen crear un nou sistema, una cistella de divises que trenqui la dependència del dòlar. Els Estats Units van trencar l'acord de Bretton Woods per aconseguir que tothom pagui petroli amb dòlars. Tots els països exportadors de dòlars acumulaven dòlars i els invertien a Wall Street, posant en marxa la bombolla que va engegar la crisi que patim actualment. Què passaria si la gent comença a pagar el petroli en euros? On acabarien aquests euros o *petro-euros*? A la City de Londres. I això no interessa als Estats Units. Crec que molts dels arguments contra la divisa xinesa encobreixen altres interessos. **Als Estats Units no volen saber res d'un dòlar asiàtic ni d'una cistella de divises que deixaria el dòlar fora del monopoli que té en aquests moments. Des de la seva perspectiva nacionalista, els Estats Units no estan disposats a renunciar a tot el que té, però Europa és una amenaça molt gran pels Estats Units.**

Podries parlar més sobre el procés de llatinoamericanització de les ciutats xineses i de la seva economia?

Els economistes xinesos adverteixen al govern del perill de la llatinoamericanització de l'economia xinesa, per una banda, i els conservadors nord-americans advoquen perquè el

govern promogui la llatinoamericanització de les ciutats, perquè genera un nivell constant de violència domèstica a baix nivell que impedeix el creixement de l'economia. L'aplicació a l'Amèrica Llatina del Consens de Washington ha estat ruïnosa. La Xina no pensa seguir, de cap manera, els consells dels Estats Units o de la Unió Europea, ja que és un contrasentit pensar que podrien ser opinions desinteressades. Els xinesos ja tenen assessors de la màxima categoria formats als Estats Units i al Regne Unit, a Alemanya i al Japó i no necessiten els consells de ningú.

Com valoren el conflicte geopolític amb Corea del Nord?

Els Estats Units són la causa del conflicte amb Corea del Nord. El que demana el govern de Corea del Nord és parlar bilateralment amb el govern dels Estats Units. És un problema de la percepció de sobirania del propi país. Quan Bill Clinton era president i hi havia negociacions bilaterals entre els Estats Units i Corea del Nord a través dels quals els nord-americans garantien fonts d'energia a Corea del Nord a canvi de tancar el programa nuclear. Llavors, entra George Bush a la Casa Blanca, elimina tots els assessors asiàtics de l'Administració Clinton i, retornant al concepte de *l'eix del mal*, posa Corea del Nord i l'Iran a primera plana i es neguen a parlar amb Corea del Nord. No se li dóna el mateix estatus d'Estat nació a Corea del Nord que als Estats Units. Des de llavors, Corea del Nord demana parlar bilateralment amb els Estats Units, però aquests s'hi neguen. De tant en tant, per aquest motiu, fan una rabieta per cridar l'atenció llançant míssils o fent proves atòmiques. I no vull frivolitzar, perquè són coses molt serioses. Ho fan perquè encara no han aconseguit un ple reconeixement pel seu estatut. Des del Tractat de Westfàlia, el concepte occidental de l'ordre mundial és un grup d'Estat-nació on tots són iguals i tots són sobirans. Quan les antigues colònies asiàtiques es van convertir en estats volien rebre aquest reconeixement, i quan no l'han rebut, no estan contents. El concepte d'Estat-nació inclou la noció d'integritat territorial. I qualsevol polític que dubta de la integritat territorial de la Xina l'ataca directament com a Estat-nació. Els xinesos no tenen cap interès a disposar d'armes nuclears. He parlat amb assessors del ministeri xinès i van afirmar que volien eliminar les armes nuclears, però els Estats Units no està content amb aquets fet. Volem una revolució pas per pas de la seva política i de la zona. **Quin és el primer problema? Les armes nuclears. Dedicuem-nos a eliminar-les. I després? Un règim que no funciona, un estat canalla, un estat fallit. Ja ho veurem. Però els Estats Units afirmen que s'ha de canviar el règim. Per als xinesos, això representa hipocresia per part dels Estats Units, que volen provocar caos, caigudes i revolucions que tindrien un efecte destabilitzador per la Xina.**

On anirien els nord-coreans en cas de conflicte? A la frontera amb la Xina. És un tema complex i la Xina no està parant els peus als Estats Units. Una bomba nuclear que explota a Corea del Nord contamina tota l'Àsia oriental, així com una bomba israeliana que explota al Pròxim Orient contamina tot el Mediterrani.

Quina és la situació de l'Internet a la Xina en relació amb el seu sistema *democràtic*?

Teniu fills amb accés a Internet? Podeu controlar el seu accés a Internet? El concepte democràtic de la Xina es durà a terme pas a pas. Fa molt temps que tots els governs locals del camp fan eleccions. Hi ha més candidats que places. Però no tothom s'hi pot presentar. La gent ha d'escollir i és un procés pedagògic. A les ciutats grans hi ha comitès de barri que funcionen amb el mateix procés. Hi ha més candidats que places. Els candidats passen una certa selecció, però els xinesos han d'aprendre a escollir. Com diu un catedràtic conegut, fa més de 2.000 anys que estem acostumats a ser seleccionats, però no elegits. La pròpia població es planteja aquesta necessitat de votar. De què serveix que voti a una persona que és incompetent? Prefereixo que el propi partit en seleccioni una de competent. Hi ha un procés de democratització que ha de realitzar-se i concretar-se en el si del partit. Aquesta és una reacció d'una desviació del sistema que va crear persones com Mao Zedong. S'està tornant al lideratge col·lectiu, no personalitzat, i el volen reforçar evitant que cap altre líder sorgeixi com a home fort de la Xina. Ara bé, en l'accés a Internet el govern hi dedica molts recursos. De fet, dels nou milions d'enginyers que s'estan formant n'hi ha uns quants que es dediquen a intentar controlar l'accés a Internet. No tenen, però, gaire èxit. Qualsevol adolescent amb una mica de coneixements informàtics sap com esquivar aquests filtres. A més, són filtres que es basen en paraules. Si una persona posa Tiananmen o Dalai Lama es tanca l'ordinador, però qui, amb dos dits de front, posaria la paraula Dalai Lama a la Xina si busca informació sobre el Tibet? Els periodistes haurien de ser competents i saber com es funciona a la Xina en aquesta matèria, on els drets socials funcionen de meravella.

Però el govern no pot controlar l'arma més potent, que és l'SMS, els textos, que serveixen per organitzar reunions, gairebé manifestacions –l'any passat n'hi va haver, algunes amb violència – i el govern intenta controlar algun accés a la xarxa en part per les mateixes raons que nosaltres, com ara la pornografia infantil, el crim organitzat o l'estafa, també per raons polítiques. Però aquest control no és eficaç. A més, és un dilema fonamental per al govern. No volen tenir una economia moderna si no disposen de l'Internet obertament instaurat. És una contradicció total.

Jo crec que estan massa sensibles en relació amb aquest tema. Però, a més, estan perdent el control. No tenen tan control com tenien a l'època maoista.